ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 12 Ֆր.
Վեցամսեայ 6 »
Արտասահմանի համար տարեկան 15 »
Վեցամսեայ 8 »

Ամերիկայի համար
Տարեկան 3 տլր.
Վեցամսեայ 1.50 »

Յայտարարութեանց տողը առաջին երեսին համար 40 ս. իսկ վերջին երեսի համար 20 սանթիմ. երեք անգամէն աւելի յանձնարարելու համար 20 0/0 զեղչ կըլլայ.
Վառնայի համար հատը 10 սանթիմ

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Նամակ եւ դրամ ղրկել խմբագրութեան հասցէին

Редакция на вѣстникъ „Шаржумъ" Варна

Redaction du journal „Charjoum" Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար հատը)(20 ՍԱՆԹԻՄ)(
Պուլկարիոյ համար հատը)(15 ՍԱՆԹԻՄ)(

Գրութիւնք ետ չեն դարձուիր

«ՇԱՐԺՈՒՄ» Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

R. P. Kalémcarian, Mechitharistengasse W. 4. Vienne (Autriche)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

(Վանը գրաւած հայ յեղափոխականների կողմից ըստ Թան լրագրի)

Թան-ի վերջին թիւերում երկու կարեւոր հեռագիրներ կան, որոնք յայտարարում են հայ յեղափոխականների այնպիսի մի մեծ սխրագործութեան մասին, որ մենք որչափ էլ վստահ մեր ընկերների քաջութեան ու ճարպկութեան վրա պատրաստուած ենք առ այժմ շատ համեստ և վերապահ լինել, մինչեւ որ ապագան մանրամասնութիւններով մեզ պարզէ այդ սխրագործութիւնների էութիւնը։ Այսպէս լինելով հանդերձ մենք ապահով ենք որ եթէ դաշնակցական հայ քաջերը Վանը չեն գրաւել, գոնէ այնպիսի մեծ գործ են կատարել, որը այս վերջին վեց ամսուան փառաւոր կռիւների պսակներից կազմուած շարքին մի նոր պսակ եւս պէտք է աւելցնէ երբեմնի ոչխար համարուած հայի քաջարի ապստամբ ժողովրդների շարքում տեղաւորելու համար։

Թան-ի հեռագիրները հետեւեալներն են.

Առաջինը՝ «հայ ապստամբները Վանում գրաւել են չորս տներ և պատնէշներով շրջապատել։ Յարձակում գործող զինւորներից չորսին սպաննել են և մի քանիսին էլ վիրաւորել։ Քաղաքը սարսափի մէջ է. Անգլիական հիւպատոսը որ առանձին միսիայով Մուշ էր գտնվում, իր իշխանութիւնից հրաման է ստացել վերադառնալ Վան։ Մի հայ հրոսախումբ պատրաստվում է Պարսից սահմանից անցել Վան։

Երկրորդ հեռագիրը լակոնական է և ազդու. «Անդրանիկը գրաւել է Վանը. Թուրք զօրքերը մեկնում են քաղաքը ետ գրաւելու»։ Բացի այս հեռագիրներից նոր Թանը հաղորդում է նաեւ որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Խորհուրդը, Երզնկայի զօրաբաժնի զէնքի կոչելու առթիւ, Բեռլինի Դաշնագրութիւնը ստորագրող պետութիւններից մի ծանուցագրով պահանջել է առանց յեղափոխականներին խնայելու, միջամտեն Սուլթանի պատրաստելիք կոտորածների առջեւը առնել, անպաշտպան ժողովրդին ազատելու համար. հակառակ պարագային Դաշնակցութիւնը պարտաւորված պէտք է լինի դիմել աւելի ծայրայեղ միջոցների, որոնց արդեան իրենց [illegible] են։

Հայ ժողովուրդին յայտնի է որ Դաշնակցութիւնը մինչեւ ինք զէնքը պէտք եղած չափով զօրեղ չէ զգացել, օդային սպառնալիքներ չէ կարդացել և այսօր վեց ամսուան անընդհատ կռուից յետոյ, երբ Դաշնակցութիւնը երեւան է գալիս այդպիսի մի կտրուկ յայտարարութեամբ, այդ նշանակում է թէ վեց ամիս շարունակվող կռիւը ոչ միայն դադարելու վրա չէ, այլ ընդհակառակը մօտիկ ապագայում մեզ սպասում են աւելի ուժեղ պայթումներ, որոնք մեր ազատագրութեան սանդուխքի աստիճանների թիւը պէտք է աւելցնեն և մեզ աւելի արագութեամբ մօտեցնեն մեր գերագոյն նպատակին՝ ազատութեան։

Սրանից մօտ վեց ամիս առաջ, Սասունի շարժումների պայթման միջոցին, երբ հայութեան վատառողջ սարը վերածված պատմական Հռոմի լալկան կիների, որոնք իրենց արցունքի կաթիլների համար դրամ էին ստանում մեռելատէրից. սուգ ու շիւան էին բարձրացրել հայութիւնը բոլորովին կորած յայտարարելով, մենք ասում էինք, թէ հայութիւնը կորսված չէ, ընդհակառակը նա նոր է խոյացել իբրեւ կռուող ժողովուրդ մէջտեղ գալիս, կռիւը պէտք է շարունակվի, նա դադրած չէ։ Այսօր վեց ամսից յետոյ մեր ասածները իրականութիւն են դարձել. կռիւը ոչ միայն դադարած չէ, այլ նա շարունակվում է, և պէտք է շարունակվի։

Այդ դեռ բաւական չէ մենք տեսնում ենք որ հայոց կաթողիկոսն իսկ պատուիրակներ է ուղարկում Բեռլինի դաշնագրութիւնը ստորագրող պետութիւններին՝ կարծես յայտարարելու «տասնեակ տարիներ առաջ ես միայն խաչով եկայ ձեզ իմ ժողովրդի համար հանգստութիւն մուրալու և դուք արհամարհեցիք, իսկ այսօր ես գալիս եմ բաց ճակատով, որովհետեւ իմ նախորդ ստրուկ զաւակները այսօր կեանք տալով և կեանք խլելով ազատութիւն են պահանջում»։

Այս մեծ յառաջադիմութիւն է հայ ցեղի համար։ Եւ կեցցէ այն յեղափոխական մարմինը որ կարողացաւ այս յառաջադիմութիւնը ստեղծել։ Հայոց կաթողիկոսը, եպիսկոպոսներ, յեղափոխական մարմին և երկրում ապրող ժողովուրդ՝ մշեցի, սասունցի, վանեցի ձեռք ձեռքի տուած զէնքով և խելքով միացած են, էլ ինչ միութիւն է աղաղակվում Հռոմի պատմական լալկան կանանց կողմից...։

Միութիւնը ստեղծվում է ինքն իրեն և նա հետզհետէ աւելի զօրեղանալով պէտք է տրորէ անցնի հայ ցեղի այն պորտաբոյծներին, որոնք միութիւն գոչում են պաշտօններ ձեռք բերելու, խանութներ բանալու և իրենց արտասունքները միայն ծախելու համար։

ՎԱՐԴՕ

ՍԱՍՈՒՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

—()o()—

ԺԲ.

Թուրքը եւ Սասունցին 1903-ին

Սպաննութիւններու, թալաններու, բռնաբարութիւններու տխուր արձագանքը չի հասնիր մեզի այլեւս 1902 և 1903 թուականներուն։

Աշիրէթները, հարկահաւաքները չեն յամարձակիր խուժել Սասունի ներսերը, — որովհետեւ հոն ԴԻՄԱԴՐՈՂ ՈՅԺ կը նշմարեն։

Եւ Թուրք զօրքէն ու իր վայրենի խուժանէն չէ որ պիտի սպասենք զինուած հայերու դէմ միայն ելնելու «մեծութիւն»ը։ Չէ՛, առանց բան չենք կրնար փնտրել անոր քով, ան «[illegible]» է միայն անզէններուն, կիներուն, ծերերուն և տղաքներուն հանդէպ։

Ահա՛ թէ ինչու ան երկու տարի իրարու վրայ Սասունը պաշարեց, անցուդարձը արգիլեց և սպասեց «յարմար պարագայի» ձեռնարկելու համար իր դժոխային դաւերու գործադրութեան։

Եւ 1901ի ու 1902ի պաշարումներով «չիրագործուած ոճիրները» թշնամին կուզէ իրականացնել 1903ի պաշարումով...

1903 մարտ 2ին Մուշէն ղրկուած թղթակցութիւն մը, խօսելով 1902 թուականին Սասունի սպառնացող աղէտ՛ն և եղած դիմումներուն պատճառով «վտանգը» առժամապէս հեռացած ըլլալը, այսպէս կը նկարագրէ 1903ի պաշարման համար ձեռք առնուած կանխապատրաստութեան խստութիւնը —

....«Նոր գարունը յաջորդում է անցեալ գարնան։ Ծածիկ կառավարութիւնը արդէն տուել է հարկաւոր հրամանը՝ անցեալ տարուայ ծրագիրը աւելի լայն սահմաններում գործադրելու. քրդական աշիրէթները պիտի գումարուին Մուշ. Հայտարանցիների մի աղայ 500 հոգիով պիտի պցելէ Ալաշկերտն ու Բասենը. Ջամաստանցիների աշիրէթը պիտի գումարուի Բասենի և Ալաշկերտի սահմանը։ Ամեն կողմ պատրաստութիւններ են տեսնում՝ անցեալ տարուայ պակասը այս տարի լրացնելու, նոր-արիւնոտ յաւելուածներով. ծածիկ ամբոխը՝ գրգռուած Եւրոպայի մակեդոնական գործերում խառնուելու պատճառով ամեն տեղ սպառնալիքներ է կարդում հայերին... 95–96 թւականների անպատիժ ջարդերից յետոյ նա երես առաւ. ամենափոքրիկ մի գրգռիչ լուր հերիք է՝ նրա գլխում նոր կոտորածի միտք ծնեցնելու և ամենաաննշան մի հրաման բաւական է Հայաստանը դժոխքի վերածելու ...»

Ու նամակագիր գործիչը ո՛չ միայն կ'իմացնէ մեզի գալիք արիւնի-օրերու պատրաստութիւնները, այլեւ քանի մը խօսքերով մեր երեսին կը զարնէ մեր անտարբերութիւնը —

«Եթէ մեր հայ եղբայրակիցները — կ'աւելցնէ ան — շուտ ընդփոյթ օգնութեան չի գան մեզ, մենք իբրեւ ոչխարի հօտ՝ անմռունչ զոհ պիտի դառնանք մարդկային սպանդանոցում և, որ ամենավտանգաւորն է ու ամենաաններելի ոճիրը մեզ համար, մեր մի բուռն քաջ ընկերներն ու ազատասէր լեռնցիները պիտի ներկեն Սասնոյ ժայռերը իրենց արիւնով, յաւիտենական անէծք կտակելով մեզ... Ամեն անգամ մենք չենք կարող յուսալ Եւրոպական ոսկէ պետութեան միջամտութեան վրայ, ամէնից շուտ, ամէնից առաջ մեր ինքնօգնութիւնը մեզ վահան պիտի ունենանք. գալիք օրհասական օրերին, մեր կուրծքը թշնամու գնդակին դէմ դնելու վայրկեանին, մենք պիտի զգանք ու գնահատենք մեր արիւնակից եղբայրների և քոյրերի նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը»։

Լա՛ւ կարդացէք այս նամակը։

Ես չի պիտի ներկայացնեմ հոս անոր բաղդատական կողմը «Ներկայ ազգասպան վարմունքութիւններուն» հետ։ Ո՛չ ալ, այս թուականին, բուն առ-

սաւնցի ժողովուրդին բերնով արտայայտուած խօսքերը մէջ պիտի բերեմ, որոնք ա՛յնքան ուժով երեւան կը հանեն սասունցիին «յեղափոխական գիտակցութիւնը» և «իր վիճակի մասին իր խորհելու և գործելու կերպը»։

Ասոնք պէտք պիտի գան ետքը, առ այժմ ջոուցիկ կերպով պատկերացնենք իրականութիւնը շուտով անցնելու համար ներկային։

Իսկ վերի քանի մը տողերը, հիմա կու հիմա, իր ամբողջ ազդուութեամբը և լակոնական ոճովը չա՛տ, խի՛ստ շատ բան կը յայտնէ...

Վերը յիշուած նախապատրաստութիւններէն ետքը կը պաշարուի Սասունը։

Ցուլիսի մէջ ԴՐՕՇԱԿի խմբագրութեան ղրկուած հեռագիր մը՝ հետեւեալ կարճ տողերուն մէջ կ'ամփոփէ դրութիւնը —

«Քրդերու բանած սպառնալից դիրքի շնորհիւ, Սասունում և Մշոյ դաշտում տիրում է մեծ անհանգստութիւն։ Ազգաբնակութիւնը կոչ է անում մարդկայնութեան ու եւրոպական պետութիւններին»։

Ու կը հասնին նամակներ, —գրուած յուզմի մէջ— կը պարզեն իրերը։ Ահա՛ անոնցմէ կտոր մը —

...«Սասուն զօրք բարձրացած է բաւական թւով, բայց դեռ յարձակում գործելու շարժում բրած չէ։ Ըստեզդ աղբիւրներէ կիմանանք, թէ կառավարութիւնը դիմած է քիւրդ աշիրէթներուն և խրախուսած է, որ միանան զօրքին ու «յարձակին Սասունցիներու և հոն եղող յեղափոխականներուն վրայ»։

Նոյն ատենները երկրի ուրիշ մէկ վայրէն հետեւեալ լուրերը կը հաղորդուին—

...«Կառավարութիւնը քրդերին զագրելու համար լուր էր տարածել, թէ Փէտայինները մտադիր են յատկապէս քրդերին կոտորել։ Սրանք էլ մեծ թւով պատրաստւում են Սասունի վրայ գնալու, իբր նախայարձակներ։ Կառավարութիւնը իր զօրքերը հանդէս պիտի հանէր քրդերից յետոյ, ինչպէս այդ արեց Սասունի կոտորածի ժամանակ։ Քրդերի առաջին յարձակումը կատարւում է Շէնըքի վրայ, բայց հայերը քշում են քրդերին, իսկ զօրքը, փոխանակ օգնութեան հասնելու, հաւաքվում է վրանները և իջնում Մուշ՝ իբր թէ քաղաքը պաշտպանելու նպատակով։ Երեւի բուն պատճառը այն է, որ Վանից Մուշ են հասել Անգլիական և Ռուսական հիւպատոսները ու ֆրանսական փոխ-հիւպատոսը, որոնք հետաքրքրւում են երկրի դրութեամբ և որոնց աչքի առջեւ ներկայ հանգամանքներում կառավարութիւնը հայերին կոտորելը նպատակայարմար չէ համարում»։

Ասոնք կառավարութեան քայլերն են։ Ի՞նչ էր սասունցիին և հոն գտնուող յեղափոխականին բռնած դիրքը, հոն, Սասունի մէջ։ Վերյիշե՛նք քանի մը խօսքով։

Սասունի մէջ գտնուող խումբերը կռիւի առիթ և անզէն ժողովուրդը ու գիւղերուն վնաս հասցնել չի տալու կանխամտածութեամբ կորոշեն պաշտպանուիլ Անտօքի և Գէլիէնի կատարները բարձրանալով և հոն կը փոխադրուին [illegible] ու ռազմական պաշարով։

Մխիթարականն ու սրտապնդիչ կողմը հոն է որ, ժողովուրդին զինուած եւ անզէն մասն ալ չուզեր բաժնուիլ յեղափոխականներէն եւ կը միանայ խումբերուն ու զանազան կէտերու վրայ դիրքեր կը բռնեն։ Ամբողջ ժողովուրդը իր ունեցածը-չունեցածը սա լեռներուն վրայ կը բերէ և յեղափոխականներուն պաշտպանութեան կը յանձնէ։

Փորբէ Շէրիֆ խան կը նշանակուի Անտօքի ճամբան պահելու և հսկելու։ Եւ այսպէս երկու թշնամի բանակներ, երկու ժամուան տարածութեան վրայ, դէմ դիմաց պատրաստ կը սպասեն, մէկը՝ թշնամին՝ —կոտրելու, ոչնչացնելու համար, միւսը՝ ժողովուրդն ու յեղափոխականը— պատրաստ «ինքնապաշտպանութեան» կռիւը մղելու։ Ու յեղափոխական կարմիր դրօշակը կը ծածանի Սասունի սարերուն վրայ հպա՛րտ...

Թշնամին կը դիմէ իր սովորական նենգամտութեանը։ Կը փորձէ ծպտեալ ստորկաններով գագոնել հայերը, բայց հայերը կ'արհամարհեն և կռիւի նախայարձակը ըլլալէ կը զգուշանան։ Անգամ մը զօրքերու հրամանատարը կուզէ զօրքերով գալ հայոց մէկ մատուռը, բայց չընդունուելով ետ կը կենայ։ Ուրիշ անգամ մըն ալ Բագրանցի քրդերը ջուրի պատճառով վէճ կը ծագեցնեն Սեմալցոց հետ և ետ կը մղուին գիւղացիներէն։

Երկու բանակներ մէկ-երկու ամիս սա վիճակին մէջ կը մնան։

Անտօքի և Գէլիէնի վրայ ցուրտը կը շատնայ, ջուրի վառելիքի պակասութիւնը կը նեղէ ժողովուրդը։ Մտածելով որ գիւղերը գրաւելու պահուն չէր կարելի ցուրտ եղանակին դուրսը կռիւ մղելու դիմանալ, ժողովուրդին մեծերը և յեղափոխականները խորհուրդ կ'ընեն և կը լեցուին գիւղերը։

Ասով աւելի կը մօտենան բանակին և աւելի վտանգաւոր դիրքի մը մէջ կը մտնան հայերը։

Բարեբաղդաբար, շնորհիւ արտաքին ազդեցութեան, սեպտեմբերի կիսուն թուրք բանակն ալ կը մեկնի և կառավարութիւնը Տափկայ մէջ իր ունեցած գայմագամը, հազարապետը և ստորկանները ետ կը կանչէ, ձգելով իր «հաշուեյարդարը» ապագային։

Ու հայերը բացարձակ և ազատ տէրը կը մնան Սասունի... մե՛ծ օրեր...

Ի՞նչն էր պատճառը, որ այս անգամ ալ կառավարութիւնը յետաձգեց իր ոճիրները։

Ա.— Յեղափոխականները, իրենց գրաւած դիրքերովը «դիւրաւ ուտուելիք պատառ» մը չըլլալէ զատ, թէ պիտի մեծ վնաս հասցնէին և թէ մեծ աղմուկ։

Բ.— Եւ ա՛յն ատենները՝ երբ Մակեդոնիան «կրակի մէջ էր», Եւրոպացին միջամտած էր ու Թուրքին դիրքը փափուկ։

Գ.— Օտար հիւպատոսներու ներկայութիւնը և անոնց ազդարարութիւնը։

Արով, 1903ի Սասունի՝ պաշարումով, Թուրքը, գոնէ խափանած եղաւ յեղափոխութեան կարեւոր վառարաններէն մէկուն դուռը, որ, Եւրոպա կրնար ատ փափուկ միջոցներուն նո՛ր բոցեր դուրս ժայթքեցնել...

«Փարնան ընդհարումը անխուսափելի կ'երեւայ... Թող հայութիւնը աչքից չթողնէ Սասնոյ առիւծների օրհասական վիճակը»

Ահա՛ յեղափոխականին «ԱԶԴ»ը, 1904-ին համար։

Միւայր

Ֆիլիպէ

ՎԱՆԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Ազգային ջոջերը՝ Թաղական և Հոգաբարձու ադաները, խելք խելքի և գլուխ գլխի տալով, որոշած են այս տարի դպրոցները բանալ մօտ 13 հազար ֆրանքի բիւտճէով, որի 1500ը բացարձակօրէն ջուրն է նետւում, որովհետեւ ստեղծելեն տնօրէնութեան պաշտօնը, պարոն Համայակ Խուշփուլեանին մէկ տարի ձրիաբար Վանայի հայ հասարակութեան հաշւով պահելու համար։

Առ այժմ մենք աւելորդ ենք համարում ուսուցչական մարմնի կազմութեան մասին խօսել, թէեւ այդ մարմնի մէջ գտնուած մի քանի ծաղիկները մեզ լաւ յայտնի են, որովհետեւ ուզում ենք ժամանակ տալ իրենց գործերով իրենց ինչ լինելը փաստել. սակայն պարտականութիւն ենք համարում այսօրվանից թե-

ԹԷ ԻՆՉՈՒ ՃԱՊՈՆԱՑԻՔ ՄԱՀԸ ԿԱՆԱՐԳԵՆ

(Մասնաւոր թղթակց. Ն. Զ. Պ.ի)

Թոքիօ, յուլիսի վերջին

Ամբողջ աշխարհը լարուած նայուածքն է յառել Ծայրագոյն Արեւելքի պատերազմի դաշտավայրին վրայ։ Ժողովուրդ մը, որու մասին մինչեւ այժմ շատ քիչ բան գիտէին, զոր գրեթէ բնաւ չէին ճանչնար՝ անոնց արուեստի մէջ արտադրած ինքնատիպ գործերէ զատ, այսօր մարդ անոնցմէ կը տեսնայ հոգիի մեծութիւն մը, հերոսականութեան պոռթկում մը, որ հին դարերու փառապանծ օրինակներուն քով պատուաւոր տեղ կը գրաւեն։ Ցաջողակ առաջնորդներ գլուխն են կանգնած լաւ մարզուած եւ հրաշալիօրէն կազմակերպուած բանակի մը, բայց այս միայն չի բաւեր ճարոնացիներու հսկայական յաջողութիւնը բացատրելու համար։

Այն անլուր եւ արհաւրալի մարդասպանութիւնները, որ կատարուեցան Քիուլիէնչէնկի, Քինչուի եւ Վաֆանկուի պատերազմներու ընթացքին, կապացուցանեն այնպիսի ստոյգեան անարգութիւն մահի, ոչ թէ անհատներու կողմէն, այլ ամբողջ գնդերու, եւ որ ամենալաւ կարգապահութիւնը անկարող է այդ տեսակ արդիւնք առաջացնել, ուստի մարդ բնականօրէն հարց կուտայ.— որո՞նք են այն ֆակտորները, որ կազդեն, եւ մարդկանց կուտան նկարագրի այն ուժը՝ անձնական կեանքը ոչինչ նկատելու, երբ խնդիրը կը վերաբերի պարտքի մը կատարման։

Այդ տեսակ վերաբերում մը անոն, համար դիւրահասկանալի է, որոնք որ ճարոնական ժողովուրդի նկարագիրը կը ճանչնան եւ շատ դժուար կըլլայ հասկանալը անոնց, որոնք ճարոնական աշխարհայեացքին անծանօթ են։ Այդ պատճառով օրինակ մը բերենք մեր եւրոպական պատմութենէն։ Երբ հռոմէական ամբոխը կրկէսը կը լցուէր, ուր կը տեսնէր, թէ ինչպէս հազարաւոր քրիստոնեաներ վայրի գազաններէն կը փարատուէին ըստ երեւոյթին անվախ կերպով, այո՛, մինչեւ անգամ գրեթէ ուրախութեամբ կը տանէին անգութ չարչարանքները, եւ ամբոխը զարմանքով կը հարցնէր—ի՞նչ բան այս մարդկանց ուժ կուտայ այս բոլորը տանելու համար։ Եւ երբ իրիկուընը հպարտ պատրիկները Ներոն կայսրը Փալատինեան պարտէզներուն մէջ կընկերակցէին ուր հալածեալները կենդանի ջահերու պէս կը բոցավառուէին, պատրիկները միեւնոյն հարցը կուտային։ Եւ պատասխա՞նը։ պատճառը մանկութեան օրերուն աւանդուած մինչեւ մոլեռանդութեան հասցուցած եւ կեանքի միակ նպատակը ընդունուած գաղափարն Քրիստոնէութիւնն է։ Նախնական քրիստոնեաներու մօտ այս գաղափարը կրօնական համոզմունք մըն էր, ճարոնացիներու մօտ այս գաղափարը հայրենիքի սէրն է։ Կրօնքը ճարոնացիներու համար երկրորդական բան մըն է, անոր հանդէպ կատարելապէս անտարբեր են, բարձրագոյն դասակարգէն մինչեւ ամենաստորին խաւերու մէջ հաւատքը մեռած է, եւ միայն այստեղ այնտեղ նախապաշարմունքի մնացորդներ կը տեսնուին։ Ճարոնացու բոլորովին հոգը չէ թէ՝ մահուընէ յետոյ շարունակել պիտի ապրի՞լ թէ ոչ. ընդհանրապէս ան չը հաւատար երկնային անմահութեան, ոչ ալ պատժի հատուցման, միայն կը հաւատայ հոգւոյ բնակութեանը գերեզմանին մէջ։ Բուրմերը շատ քիչ ազդեցութիւն ունին հասարակութեան վրայ, անոնց կոչումը զուտ ձեւական է, եւ իրենց գլխաւոր գործունէութիւնը կը կայանայ մեռելահանդէսներու մէջ։ Կրօնական հաւատքի փոխարէն սակայն ճարոնացու հոգւոյն մէջ կարմատանայ հայրենիքի սէրը, ան ամբողջ ժողովուրդի կրօնքն է, եւ եթէ Եւրոպացի իմաստասէրներն ու գիտնականները հարց տան թէ՝ ինչո՞ւ համար մարդս կապրի, ի՞նչ է անոր կոչումը երկրի վրայ, յիսուն միլիոն ճարոնացիները պիտի պատասխանեն՝ —«մարդուս կոչումը եւ անոր կեանքի միակ նպատակն է հայրենիքին ծառայել»—։ Աւելի քան 200 տարի է, որ ամենամեծ պատուիրանը կը համարուի լիովին անձնուրացութիւնը հայրենիքի եւ պետի համար։ Այս պատուիրանը ճարոնական կենցաղահայեացքի անդրդուելի հիմնաքարն է։

Յետադարձ ակնարկ մը նետենք Սամուրայի պատմութեան վրայ, հոն անթիւ օրինակներ կը գտնենք թէ՝ ինչպէս ամէն մէկ զգացում, նոյնիսկ ընտանեկան սրբազան կապերը կը զոհուին պարտականութեան կատարման համար։ Վերցնենք յաճախ մէջ բերուած քառասուն Ռոնիներու դէպքը, որոնք իրենց ընտանիքները հրաժարեցին՝ սպաննուած արքային վրէժն առնելու միակ նպատակով։ Եւ երբ անոնք տարիներ շարունակ աշխատելէ յետոյ յաջողեցան իրենց ծրագրի մէջ, բոլորը միատեղ հարաքիրին (փորը ճեղքելով ինքնասպան ըլլալ) գործադրեցին, ու իրարու քով Թոքիօյի մօտ Սենկակուջիի գերեզմանատան մէջ թաղուեցան։ Նման զոհա-

լոզրել Վանայի գիտակից հայ հասարակութեան որ այժմվանից միջոցներ ձեռք առնեն ազատ միալու վանական ծնողականից ձրիակերներ և ձրիակերութիւններ պահելուց ու տեղեն որ ազգի հասոյ լուսաւորութիւններ և հիմնդներ գարմանոյ Թաղական Խորհուրդը և Հոգաբարձութիւնը պարտաւորված լինին իրենց գրպանից վճարել այն մեծ բացը, որ անխուսափելիօրէն տեղի պիտի ունենայ առաջիկայ տարուան վերջին։

Մենք այսօր եթէ չենք կարող այդ բէֆի համար առեղծած բժիշծէն ակնչակնել, գոնէ կարող ենք մեր գրպանից միջոց չրտալ այն լրացնելու համար, որպէսզի Թաղական խորհուրդը և Հոգաբարձութիւնը հաւակնութիւնը չունենան կարծելու թէ իրենք կարող են Վանայի գիտակից հասարակութիւնը խաբել զանազան օրօրներով...

Եթէ մենք այժմվանից ձեռք չառնենք այդ միջոցները, այն ժամանակ նոյն տխուր երևոյթները պէտք է սանձվեն Նաև Վարնայում, ինչ որ տեղի ունեցան Ֆիլիպէի մէջ տխրահռչակ հրօն Միքայէլեանի պատճառով, որի վիճակին ինչպէս երևում է չատ է նախանձում պարոն Խուչպուլեանը...)

ԹՈՂ ԴԱՏԷ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ուղղարկում եմ այս յօդուածս, որպէս չարունակութիւն իմ «Մի տխուր իրականութիւն եւս» յօդուածին Շարժում 638 թիւում և նոյնպէս որպէս պատասխան Գ. Մ. Նալբանդեանի «իմ պատասխանը հայ հասարակութեան» խորագրով յօդուածին Շարժում 643 թիւում.

Կարդալով Գ. Նալբանդեանի փողոցային հայհոյանքներով լի յօդուածը, որ իբր թէ հերքում է իմ յօդուածին, վերջին անգամ հրապարակ գալով այդ խնդրի առիթիւ, պիտի ներկայացնեմ մի քանի նորագոյն փաստեր եւս, թողնելով խնդրի արդար դատումը հայ հասարակութեան և ժամույլի դատաստանին.

Նախ պէտք է ասեմ, որ պարոնը խուսափել է ճշտութեամբ պատասխանել իմ յօդուածին, չեղնելով բուն նիւթից, դարձնելով հարցը իբր անձնական մի խնդիր, նորից առաջ բերելով իր բեկլամները ըստ իր բարի սովորութեան... բոլոր լաւ կը լինէր որ պարոնը, պաշտպանելու միակ մի ջոյր ընտրեր, խոստովանելու ճշմարտութիւնը.

Անցնինք Գ. Նալբանդեանի յօդուածի այն մասին, որում ասում է, խեղճը կը կարծէ, որ թերթ փոխելով կրնայ իր չապիկն ալ ու գլխակն ալ փոխել» եւայլն, բայց հայ հասարակութիւնը պիտի գիտնայ թէ ինչքան ճշմարիտ այդ նախադասութիւնը, երբ ես ասեմ, որ միեւնոյն յօդուածը միեւնոյն օրը ուղղարկած եմ թէ յարգելի խմբագրութեան Շարժումի և թէ Հայաստանի խմբագրութեան, որ փոստից ստացած երկու խմբագրութեանց ուղղարկած նամակների ստացագրերը ուղարկում եմ Շարժումի խմբագրութեան և յոյս ունիմ միեւնոյն ժամանակ թէ Հայաստանի խմբագրութիւնը բարի գտնուի, խմբագրութեան ուղղածս իմ նամակի այն կտորը՝ եթէ ոչ ամբողջ յօդուածս, հրապարակ հանել, որ ասել եմ «վերապահում եմ յօդուածս ուրիշ թերթերի ուղղարկելու իրաւունքը» նոյնպէս իմ և Շարժումի խմբագրութեան, որ յօդուածս ուղարկուած է և Հայաստանի խմբագրութեան. Այս մասին չերկարացնելով յոյս ունիմ որ թէ Շարժումի և թէ Հայաստանի խմբագրութիւնները կը լուսաբանեն այդ կէտը Ուրեմն ես Նալբանդեանն չեմ, որպէսզի օգտուելով դէպքերից չահադիտական գիտումներով գոյնս կամ անունս փոխեմ, սարքիների հայ մարտիրոս անունը Պօլի դարցնելով կա տպագայում Հասան-Հիւսէյինի...

Պարոնը իրաւունք ունի, ինքը իրեն մի յոպէ մխիթարելու, իմ անձնական օգնութեան փչրանքները որպէս փաստ առաջ բերելու, դա սըխալ չէ. ես օգնութեամբ, միմիայն այդ հասկայական ծրագրից եւ խաբելով պարոնի եզրափակման խօսքերից, չը խնայեցի իմ քաջալերական աջակցութիւնը այդ գործին՝ այն գաղափարին, որ իմ սրտին չատ մօտ էր. Բայց պիտի խոստովանեմ, որ պարոնը մինչեւ անգամ ընդունակ չէր եւ խաբելու, եւ հետզհետէ իր սուտ ու գոյնը հրապարակ էր հանում ամէն մի փոքրիկ դէպքում, որը բնականաբար նպաստում էր օր օրին այդ անձնաւորութեան դէմ ունեցած յարգանքիս նուազելուն. օրինակ, որպէս բէկլամ եւ միւս կողմից գրաւելու մի որոշ դասակարգի համակրութիւնը, պարոնը ինքը իրեն մի սուտ ազգասէր էր ցոյց տալիս եւ թէ համակիր յեղափոխութեան, բայց համոզմունքով դէմ լինելով այդ բոլորին չէր կարող երկար ժամանակ կեղծել ու սաթը ներկայանալիս չէր խնայում իր հայհոյանքները յեղափոխութեան հասցէին. փաստերը չեն պակասում։ Այդ կեղծիքը տեւեց մինչեւ այն ժամանակ, որ պարոնը կարծելով արդէն գործերը կարգի է դրել, այլեւս բէկլամի պէտք չկայ, վերջապէս ուրացաւ իր անդամակցութիւնը «Լօզանի հայ ուսանողական կոմիտէին ու անդամավճար չուեց։ Այս ամենի պակասը լրացրեց մի չատ տխուր դէպք, որ հետեւեալն է՝ պարոնը ինչպէս անդամ տեղւոյս «հայ ուսանողական կոմիտէի» մասնակցեց մարտ 5ի ուսանողական երեկոյթին. մարտ 5ի ուսանողական երեկոյթից անցան չորս ամիս, մի օր այն գինավաճառից, որից գինիներ էր փոխ առնուած երեկոյթին տուեալք կենդանի պատկերների համար, պահանջուեց 7ը տարճանակ (700 ֆր. արժողութեամբ, որպէս հնութիւն) որ չէր վերադարձուած երեկոյթից յետոյ, հակառակ պարոնի ներկայացրած գինավաճառի կողմից ստորագրուած ստացագրին եւ իր ասածին ժողովում, որ զէնքերը արդէն յետ են դարձուած. այդ պահանջումի վրայ պ. Նալբանդեան, որ գրեթէ իւրացրել էր այդ տարճանակները, զանազան օյինբազութիւններից յետոյ մի քանի օր ձգձգելով, տարճանակներից վեցը դարձրեց, մինչդեռ 7ը տարճանակը գտնվում է իր տանը մի չատ աչքի ընկնող տեղում. Գինավաճառի կոմիտէին կրկին անգամ դիմելուց յետոյ, կոմիտէի պահանջմամբ եօթներորդն էլ վերադարձրեց: Կոմիտէն քննելով հարցը բազմակողմանի կերպով, եկաւ այն համոզման որ պարոնը զէնքերը ուզում էր իւրացնել, ինչ որ կը գտնէք «ուսանողական կոմիտէի» կողմից ինձ ուղղուած նամակի մէջ, որպէս պատասխան այդ հարցին. անհաւասիկ այդ տխուր դէպքից յետոյ դադարեց իմ եւ բոլոր տեղւոյս հայերի յարգանքը եւ համակրանքը դէպի այդ տխուր հերոսը. անհաւասիկ բուն պատճառներից մէկը, որ տեղւոյս ուսանողութեան եւ թէ հայութեան անպատւաբեր իր եւ անվայել դօքտոր եւ պրօֆեսօր. fon! անուանելը, որ ինձ դրեց այնպիսի պայմաններում, և եւրոպական պարտականութիւն զգացի մերկացնել այս եւրոպականապէս ըննանկ անձնաւորութեան բուն պատկերը:

Իսկ այն մասը որտեղ պարոնը գըրում է, իբր թէ ես ստիպուած եմ եղել գրիչս վերջնել եւ գրել յօդուածս, այն պատճառով որ պարոնը պահանջած է եղել վճարել իմ պարտքը մասամբ կազմուած ուսանողական երեկոյթի ստմսերից, դա պարզապէս սուտ է, որի մասին կը գտնէք ու-

---

բերութեան պատրաստակամութիւն կը ցուցնէ Եւրոպայի մէջ գրեթէ անծանօթ Քումակայ ասպետի յոյսնի պատմութիւնը։ Այս ասպետն ու իր մէկ հատիկ զաւակը երկար ատենէ ի վեր պատերազմի մէջ էին։ Մայրը կարօտէն մղուած, եկաւ զաւակը վերտեսնելու բանակատեղիին մէջ, եւ անոր տագնապալի հարցին թէ՝ ուր է զաւակը, հայրը բոլորովին հանդարտ, առանց ցաւի նշան մը ցուցնելու պատասխանեց—ան չատ լաւ է Այս պահին իշխանուհին կուգայ լալագին յայտնելով ասպետին թէ՝ բինամին իր զաւկի կտրուած գլուխն է պահանջեր. — «Այո՛. կը պատասխանէ Քումակայը, այմանգ տուփին մէջն է գլուխը»—(հին ժամանակները ճապոնիայի մէջ փայտէ տուփեր կային չորերով միասին. ո րոնք կտրուած գլուխներ փաթաթելու կը ծառայէին) եւ դժբաղդ իշխանուհի-մայրը կը վազէ դէպի տուփը մեռած սիրելւոյն երեսը անգամ մըն ալ տեսնելու, սակայն հազիւ թէ ծածկոյթը վեր կը վերցնէ, որ դէմքը զարմանքի արտայայտութիւն մը կըստանայ եւ հարցական նայուած մը կուղղէ Քումակայի վրայ, ուր լուռ ու մունջ գլուխը կուրծքին կը խոնարհեցնէ: Այժմ Քումակայի կինը կը ծռի տուփին վրայ եւ սաստիկ դժգունած եռ կը քաշուի, առանց սակայն իր գողդոջ չրթունքներէն ցաւի ճիչ մը արձակելու, որով կարող էր իւրա պահուած գաղտնիքը մատնել։ Մայրը ճանչցեր էր իր հարազատ զաւկի գլուխը եւ հասկցեր թէ՝ Քումակայը զայն իշխանի տղու գլխի փոխարէն ղրկեր էր։ Իշխանուհին յարգելով ծնողներու վիշտը լռութեամբ կը հեռանայ եւ երկու ծերերը միակ կը մնան իրենց սակալի անխօսք կսկիծի հետ եւ կը նային իրենց առաջ ընկած զաւկի կտրուած գլխին։ Ցիչենք նաեւ Խօհօնօկաթայի պատմուածքը, ուրկէ Թատերախաղ մը գրուեցաւ, որ հետեւեալն է,— երկու երեխաներ պէտք է մենամարտէին, եւ իւրաքանչիւր մայր զաւակը պատրաստելով ճերմակ հագցուց, մահուան գոյնով, որով զաւակը արդէն մահուան ուխտեալ մը կը նկատուի, որպէսզի չըլլայ թէ երբ կռիւը սկսուի ոչ մէկը կեանքը կորսնցնելու վտանգէն վախցած գտնուի։

Այս եւ այսպէս չատերը այն նախապատկերներն են, որոնցմով ճաբոնական երիտասարդութիւնը կը կրթուի։ Երկաթեայ ինքնազսպում, ամէն մէկ զգացման արտայայտութեան ճնշում եւ մահուան անարգում, ահա ատոնք են այն հիմնական սկզբունքները, որ կը քարոզուին ամենէն առաջ երեխային։ Ցաճախ կը պատահի որ ծնողները գիշեր ատեն իրենց զաւակները գերեզմանատուն կը ղրկեն, որտեղէն ան պարտաւոր է նշան մը բերել իր այնտեղ ըլլալը ապացուցանող, որպէսզի այսպէսով ան վաղժուի սարսափի զգացումի վրայ իշխելու։ Քաջ եւ հաւատարիմ Սամուրայ մը գտնալը միշտ ամենավերջին իղձն էր իր զաւկի համար, զոր մեռնող մայր մը կուղղէր։ Եւ երբ զաւակը պատերազմ կերթար, մօրը ցանկութիւնն ու յոյսն էր թէ՝ իր զաւակը բաղդն ունենայ հայրենիքի համար մեռնելու։

Սամուրայի ժամանակուան դաստիարակութեան այս սկզբունքները այժմ ալ գրեթէ միեւնոյնն են եւ ասոր հետ ձեռք ձեռքի տուած կը յառաջանայ հայրենիքի եւ իշխողի անսահման սէրը։ Պանզայ ը առաջին խօսքն է, զոր երեխան կը սորուի, եւ մանկիկները, զոր իրենց քնքուչ հասակին մէջ մայրերը կռնակներուն վրայ կը կրեն, պանզայ կը կակազեն, մինչդեռ պզտիկ Թաթիկներուն մէջ ճաբոնական բարձրացող արեւի փոքրիկ դրօշակը կը ծածանի։ Ժողովրդական դպրոցներուն, ու բոլոր կրթական հիմնարկութիւններու մէջ ամբողջ կեանքի ընթացքին ամէն մի ջոցով կաշխատուի հայրենասիրութիւն վառելու, եւ յիրաւի ուրիչ ոչ մէկ երկրի մէջ այդ սրբազան սէրը ի հրայրի այնքան պայծառ եւ այնքան գեղեցիկ բոցերով: Թէ դպրոցական մանկտիք որքան տոգորուած են հայրենիքի համար զոհաբերութեան մտքով, կը ցուցնէ հետեւեալ օրինակը։ Աշակերտ մը հարցուփորձ ընելով կիմանայ թէ՝ իր աշակերտներէն հարիւրէն իննսունը սկսած պատերազմի յայտարարութենէն նախաճաշ չեն ըրած, որպէս զի իրենց հայրերը այդ փողերը յանձնեն վիրաւորները խնամելու գործին։ Ոչ պակաս ոգեւորութիւն ցուցուցին զաւառական քաղաքի մը գիմնազիստները, որու միջոցով պատերազմի վայրը զրկուելիք զօրագնդերը պէտք է անցնէին։ Վեց օր եւ վեց գիշեր ատոնք փոխն ի փոխ կը հսկէին ճամբու վրայ, որպէսզի անցնող զօրագնդերը դըրըղեցուցիչ պանպայի աղաղակներով ողջունեն, եւ այս հսկումը տեւեց մինչեւ որ վերջին զինուորն ալ անցաւ, ուրկէ յետոյ նորէն դասերուն գացին։

(Տարուանեցի)

սահմանադրական նամակում, իսկ այն կէտը, որ պատրոնը հերքում է թէ ինքը անդամ չէ եղել եւ «իրմէ ոչ մի սանդիմ չէ պահանջելս» այդ մասին էլ ընթերցողը կը տեսնէ արդէն «սահմանադրական կոմիտէի» նամակում։

(Շարունակելի)

ԻՆԴՐԻԿԱԶԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ

Սուլթանի քաղաքականա-գէտ-ոճրագործ գլուխը ինչպէս երեւում է դեռ չէ բաւականացել իւր եռեսնամեայ սատր ու վայրագ գործունէութեան շրջանում լարած ինդրիկաներից գործած եղեռնագործութիւններից, նա այժմ նորերի մասին է մտածում պատմութեան մէջ աւելացնելու մի նոր ոճրագործութիւն եւս հազարների թւում։

Այո՛ կենդանի ապացոյցները գալիս են մի անգամ ընդ միշտ հաստատելու, որ սուլթանական մահաշունչ կապինէթում դեռեւս մշակւում են արիւնոտ ծրագիրներ և ուղարկւում այս անգամ ո՛չ թէ սուր ու լիրբ փաշաների գործադրութեան, այլ կրօնամոլ բարբարոս հոգեւորութեան ջոյներին-շէյխերին։ Կարմիր Սուլթանը իւր գահակալութեան հենց առաջին օրերից մտադրել է ինչ որ էլ լինի՛ ինչ գնով էլ լինի՛ վերացնել աշխարհի երեսից հայ անունը իւր ականջին սառսուռ ազդող այդ հնչիւնը։ Սա մի պատմական իրողութիւն է որը ոչ ո՛ք չի կարող ժխտել։

Թիւրք-պարսկական սահմանագլխում սահմանից 8 ժամ հեռու տեղ Ծան. գանւում է «Նէհրի» գաւառը որտեղ բնակւում է Շէյխ Աբդուլլահի տղայ «Շէյխ Մուամէտ Սադըղը» յայտնի իւր գազանային հակումներով հարստահարական ձգտումներով. մի երկու ամիս առաջ յիշեալ Շէյխը ստանում է մի Սուլթանական «իրատէ» որի մէջ երկար ու բարակ քարոզեց—կրօնամոլական ուղերձից յետոյ գրւած է եղել որ Աստուածընտիր Շէյխը աշխարհի Սիւնիի մահմեդականներին լարէ չեանների դէմ, այսինքն՝ պարսից դերիշխանութեան տակ ապրող քիւրտերի մէջ պրոպականտ անելով հրաւիրէ ապստամբութեան պարսից դէմ, «որովհետեւ պարսից կառավարութիւնը միւսուլմանական օրէնքով չի վարւում պիղծ գեավուրների հետ» այն է՝ բացարձակ չի կողոպտում կոտորում, հարստահարում քրիստոնեաներին-հայերին, մարգարէի փոխանորդը ախորժակ ունենալով ստանալ Սուլթանի խոստացած չքանշանը, (*) անմիջապէս ժողովի է հրաւիրում բոլոր քիւրտ ցեղապետներին (աշիրաթ) քարոզում է նրանց «նոր ղուրանի» պատուէրները, բացատրում Սուլթանական «իրատէի» ներքին և արտաքին մտքերը և ընդհանուր կոչ է անում «ապստամբել շուտով պարսից կառավարութեան դէմ և տիրանալ հայերի ինչքերին»։ Յիշեալ ժողովին աւելի պաշտօնական ձեւ տալու համար տխմար Շէյխը ստորագրութիւն է առնում ներկայ եղողներից որ՝ երբ հանի ապստամբութեան ժամը բոլորը միայն տեքի կանգնին, իսկ բացակայ եղող ցեղապետներին ղրկում է այդ ստորագրուած թուղթը որ նրանք էլ ստորագրեն և պատրաստւին։ Բարեբաղդաբար յիշեալ թուղթը հանում է մի քիւրտ ցեղապետի ձեռքը որ պարսից կառավարութեան հետ լաւ յարաբերութիւն է ունեցել, սա անմիջապէս թուղթը հասցնում է Թաւրիզ պարսից «Վիլայէթին» թագաժառանգին, իսկ վերջինս ղրկում է Թէհրան Շահին, և բացատում կարգադրութեան որ և եղաւ։ Յուլիս 18ին ներկայ թիւով 2000 ձիաւոր ու հետեւակ զօրքեր ութը թնդանօթներով եկան Սալմաստ սահմանի և երկրի ներսը բնակւող բոլոր քիւրտերին զինաթափ անելու, բռնելու կամ սպանելու աւազակապետ Ջահվար աղային, հրամայւած է դիմադրողին սպանել առանց խնայելու և ինչքին տիրանալ։

Այսօր տասնըչորսերորդ օրն է որ սկսել է կռիւը կառավարական զօրքերի և քրդերի մէջ, օր ու գիշեր լսելի է թնդանօթների ձայնը, քրդական շատ գիւղեր աւերւած են, ո՛չ մի տեղ քիւրտ չի երեւում բոլորը ահու սարսափի մէջ են, իսկ ամենագէտ Սուլթանի ծրագիրը վերադարձաւ դէպ Բոսֆորի ափերը, թողնելով իւր յետեւ հարիւրաւոր դիակներ։

Լեւոն

904 Օգոստոս 13 Սալմաստ

(*) Սուլթանը խոստացած էեղել «իրատէի» մէջ առաջի կարգի չքանշան, ի վարձատրութիւն,

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պոլսոյ գործակատար Պ. Նաչօ յաջողեր է Սուլթանին համաձայնութիւնը ստանալ որ Մակեդոնացի գաղթական ուսուցիչները իրենց պաշտօնատեղիները վերադառնան։

—Իշխան Ֆէրտինանտ Աւստրիոյ կայսրէն պաշտօնապէս և վայելուչ պատիւներով ընդունւեր է Վիէննայի մէջ և ճաշի հրաւիրուեր։

—Սոֆիայի բարձրագոյն դպրոցը համալսարանի վերածուած է և այս օրերս նոր կանոնները պիտի յայտնուին ուսանողներուն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Տէզան վանքի քովերը Ալպանացիները կոտորեր են գիւղի մը ամբողջ քրիստոնեայ բնակչութիւնը։

—Սերպիական թերթի մը Ուսկիւպէն կը հաղորդեն թէ րէտիֆներու գունդ մը ապստամբելով խորտակած է բոլոր վրանները, վառեր է սպաները և երկաթուղիին կայարանը գրաւեր է։

Նահանգապետը յաջողեր է ապստամբները խաղաղեցնել Բարձրագոյն Դռնէն խնդրելով րէտիֆներու արձակումը ծառայութենէ։

Լիմայի մէջ ալպանացիներուն յուղումները կը շարունակուին 8000 զինուածներ քաղաքներէն դուրս վռնուած են բոլոր պաշտօնեաները։

—Թուրք և Սեւ լեռան սահմանագլխին քով երկու պետութեանց զինւորներուն միջեւ ընդհարում տեղի ունեցեր է. Երկու պետութիւններն ալ զօրք ուղարկած են դէպի ընդհարումի վայրը։

ՌՈՒՍԻԱ

Բլէվէի տեղ ներքին գործոց նախարար նշանակուեր է իշխան Սվեաթօբոլկ Միրսկի, որը ֆրանսացի թղթակցի մը հետ տեսակցութիւն ունենալով յայտարարած է թէ ինք աւելի ազատամիտ նախարար պիտի ըլլայ, իշխանութեան մէջ ապակեդրոնացում պիտի մտցնէ, Զեմսթվոներու բաւական լայն ինքնուրոյն գործելու ասպարէզ թողլով։

—Բիէլի մէջ հակահրէական ցոյցեր տեղի ունեցեր են, հրէաներուն աւելի լայն իրաւունքներ տրվելուն պատճառով, զօրքը ստիպուեր է միջամտել։

ԿՐԵՏԷ

Հռոմէն կը հաղորդեն թէ իտալական կառավարութիւնը այն կարծիքին չէ թէ՝ Կրետէի Յունաստանին միացնելու խնդիրը հնարաւոր է ներկայ վայրկեանին լրջօրէն խորհրդածութեան առարկայ դառնալ։ Ասոր համար միւս պետութիւններու հետ համաձայնելով՝ պիտի խնդրէ Գէորգ իշխանին, որ վերջինս իր պաշտօնին մէջ շարունակէ մնալ մինչեւ որ մնացած երեք տարին ալ լմննայ։ Կը կարծուի որ իշխանը այս խնդրանքը սիրով պիտի ընդունէ։

Ն. Ֆ. Պ.

ՌՈՒՍ—ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

«Թայմզ»ին օգոստոս 28 կը հաղորդեն որ ճապոնացիները Լիաօեանկը կրակի մէջ դրած են և առանց ռուսի մը։ Թղթակիցը կը հաւաստիացնէ որ ճապոնացիները 20000 զինուորի կորուստ ունեցեր են, իսկ ռուսները շնորհիւ իրենց լաւ դիրքերուն 10000։

—Բեթերսպուրկէն Բերլին կը հեռագրեն թէ ռուս կառավարութիւնը Սախալինի աքսորականներուն զէնք բաժներ է, խոստանալով քաղաքացիական իրաւունքներու վերադարձումը, որպէս զի կզզին պաշտպանեն ճապոնական յարձակումի դէմ։

—Թօքիօէն կը հաղորդեն որ ժէնէրալ Խասագանի Մանջուրիոյ նահանգապետ նշանակուած է։

—Լոնտոնի ճապոնական դեսպանատունը Թօքիօէն կիմանայ որ չընայած որ ռուսները Լիաօեանկը այրած են, այնուամենայնիւ ճապոնացիներուն ձեռքը մեծ քանակութեամբ պաշար ընկեր է։

—Կոպէնհագենէն Վիէննայի Ն. Ֆ. Բ. թերթին կը հաղորդեն որ ստոյգ աղբիւրէ կիմացուի թէ ռուս բալթիկեան նաւատորմիղը չը պիտի մեկնի ծայրագոյն Արեւելք մինչեւ որ Մանջուրիոյ մէջ գտնուող ռուսական ցամաքային զօրքին կացութիւնը չը բարեփոխուի։

—Տէյլի Մէյլ թերթը օգոստոս 31ին կիմանայ թէ ռուս զօրքին վերջապահը Մուկտէն նահանջած ատեն կրկին կատաղի յարձակում կրեր է ճապոնացիներէն և մեծ կորուստներ ունեցեր է։ Ճապոնացիներուն յառաջխաղացումը կը շարունակուի և տեղական բնակչութիւնը սարսափի մէջ է։

—Ցարը զէնքի կոչեր է Օտէսայի, Խերսոնի, Բեսարաբիոյ, Եկատերինոսլավի և Սամարայի պահեստի զօրքերը։

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԴԻՇԵՐՕԹԻԿ ԿՐԹԱՐԱՆ

Կրթարանս իր Զրդ. տարեշրջանը կըսկսի յառաջիկայ Սեպտեմբեր 2-ին հինգշաբթի օր։ Այս տարի տասը գիշերօթիկներու համար միայն տեղ ունինք։ Պայմաններու մասին հաճեցէք դիմել Տնօրէնին։

Հայկ Ե. Եարտըմեան

ՖԻԼԻՊԷ

ՆՕԹԱՑՈՅ ՔԱՌԱՁԱՅՆ ԵՐԳԵՐ
(վիմատիպ)

Ֆիլիպէի Երգեցիկ-Թատր խումբը իր ունեցած պատրաստի երգերուն վրայ աւելցուցած է նորեր։

Գիները շատ աժան։

Ամեն տեղի երգեցիկ խումբի անդամներու համար մէկ երեսը 5 սանթիմ։ Ուրիշ գնողներու համար երեսը 10 սանթիմ։ Ճամբու ծախքը գնողներուն վրայ։

Վարչութիւն

Ֆիլիպէի Երգ-Թատր. երկսեռ խմբի (ԿՆԻՐ)

Հասցէ

Mr. Ervant Aladjadjian
Philippopolie (Bulgarie)

Отговорникъ
Мурадъ-Ераносянъ
Печатница „Взаимность" Варна